№ 96 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 29 **1891** ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 29 № 96

ՏԱՍՆ ԵՒ ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

ՆԵՐԿԱՅ 1891 ԹՒԱԿԱՆԻՆ

„ՄՇԱԿ“

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

Հրատարակվում է Թիֆլիսում, նոյն դիրքով և նոյն պրօգրամայով: Մենք կը ստանանք սեփական ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.

«ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 րուբլի է, տասն և մէկ ամսվանը՝ 9 րուբլի, վեց ամսվանը՝ 6 րուբլի.

Գրվել «ՄՇԱԿԻՆ» կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ (Բարօնսկայա և Բազարնայա փողոցների անկիւնում, Թամամշեվի տանը).

Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція газеты «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից. Tiflis, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

Յայտարարութիւններ ընդունվում են թէ հայերէն, թէ ռուսերէն և թէ օտար լեզուներով. բառին վճարվում է 2 կոպէկ.

«Մշակի» առաջին երեսի վրա մասնաւոր յայտարարութիւններ չեն տպագրվում, այլ տպագրվում են միմիայն՝ լրագիրների յայտարարութիւնները, մահացուցակները և պաշտօնական հաստատութիւնների յայտարարութիւնները, որոնց համար կրկնակի է վճարվում: Մահացուցակի տպագրելը ա ռ ա ջ ի ն երեսի վրա արժէ 4 րուբլի, իսկ չ ո ր ր ո ր դ երեսի վրա՝ 2 րուբլի:

Խմբագիր-Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Բաթումից. Նամակ խմբագրին. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Երկու հակառակ բանակների ույժերը. Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՕՐՍԱ.—ՏԵՂԵԿԱՑՈՅՑ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Աւազակները բռնվում են.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԲԱԹՈՒՄԻՑ

Օգոստոսի 20-ին

Երէկ կէսօրին, ժամը 12-ի մօտ, Մանթաշեանի գործարանում վառվեց նաւթային բէգերվուարը, որը լի ժամանակ հարիւր հազար պուդ նաւթ է պարունակում, բայց այս անգամ կիսով չափ դատարկ էր: Մի րօպէում ամբողջ քաղաքը արդէն հրդեհի տեղումն էր. երկու ժամ անցած պայթեց միւս բէգերվուարը, որը մինչև բերանը լի էր կէրօսինով և տանում էր յիսուն հազար պուդ: Այս անգամ հրդեհն ընդունեց սպառնալի կերպարանք: Մանթաշեանի գործարանը միւսների պէս ընդարձակ գետին չունի. ամեն բան շինված է այստեղ միմեանց գլխին. նոյն իսկ բէգերվուարի մօտ թափված էին անհագին քանակութեամբ հին, նաւթոտած քսակներ, որոնք գործ են ածվում գործարանում, նմանապէս տախտակ և քարածուխ: Բէգերվուարների այդքան միմեանց մօտ լինելու պատճառն այն է, որ կառավարութիւնը, մաքսատական տեսակէտից, թոյլ չէ տալիս գործարանների եան գտնված դաշտում բէգերվուարներ կանգնեցնել: Բարեբաղդութիւն էր, որ հրդեհը պատահեց ցերեկը: Նօբելի գործարանից բերված նասօսները և հարևան գործարանների բանւորների և գործակատարների միահամուռ աշխատանքը կարողացան առնել հրդեհի առաջը: Զարմանալի բան է. մեր գործարանատէրերը ամեն տեսակ մեքենաներ բերել տալով, ամենևին չեն մտածում հրդեհի համար: Գործարանում ոչ վեդրօ կար, ոչ նասօս (ջրհան), ոչ թաղիք և ոչ ուրիշ յարմարութիւններ: Բոլորը ուրիշները բերեցին. մինչև անգամ իրանց բանւորներից շատերը թողեցին գործարանը ամենադժուար րօպէում:

Երկրորդ բարեբաղդութիւնը, որ հրդեհը չը տարածվեց նա էր, որ բէգերվուարները շինված էին անգլիական կակուղ երկաթից. նա այնքան կակուղ է, որ ամբողջ հրդեհի ժամանակ 100,000 պուդ նաւթը երկու բէգերվուարների մէջ 24 ժամ շարունակ լամպայի պէս վառվեց, առանց պատռվելու, միմիայն այրված մասը ծռվում էր ներս. եթէ այդ բէգերվուարները լինէին Ռուսաստանի երկաթից շինված՝ նրանք վաղուց տրաքված կը լինէին:

Հրդեհը պատահել է գործարանի խողովակների մէկից բէգերվուարի վրա ընկած կայծերից: Գործարանը ապահովացրած էր:

Կրակի տակ բանում էին մշակները. նրանք շարունակ ջուր էին սրսկում անդադար բռնկվող տախտակի պահեստի վրա. իսկ իրանց վրա էլ հրդեհաշէջների խումբն էր ջուր սրսկում. եթէ ոչ նրանք կայրվէին անմիջապէս, եթէ մի քանի րօպէ անգամ նրանց վրա ջուր ածելը դադարեցնէին:

Կրակը վերջնականապէս հանգաւ միւս օրը, ժամը 12-ին:

Ար. Ապ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Բանանց, 21 օգոստոսի

Պատուական «Մշակից» անցեալ թւի № 134 և այս տարվայ № 90 Բանանց գիւղի եկեղեցական ուսումնարանի մի քանի թերութիւնների և հոգաբարձութեան անհոգութեան մասին լոյս տեսած լուրերի հեղինակն ինձ համարելով՝ հոգաբարձութիւնը սաստիկ գրգռված և ուխտած է ամեն տեսակ միջոցներով վնասել ինձ և իմ վարկը ձգել հասարակութեան առաջ. ուստի խոնարհաբար խնդրում եմ ձեզ շնորհ անել տպագրելու այս երկտողը հոգաբարձութեան միամտութեան համար, որ այն ճշմարտապատում լուրերի հեղինակը ես չեմ և բացի սրանից հոգաբարձութեան պատիւը պահելով՝ երկայնմտութեամբ համբերել եմ զանազան զրկանքների՝ յուսալով թէ երբ և իցէ նա կուղղի իր սխալ ընթացքը: Վերջերս միայն երբ հոգաբարձութիւնը իրաւունքի և պարտաւորութեան սահմանն անցաւ, իմ դրութիւնը յայտնեցի թեմական վերատեսուչ արժ. հ. Գեղամեանցին, և նրա այցելութեանն ու դատաստանին եմ սպասում:

Բանանց գիւղի եկեղեցական-ծխական ուսումնարանի ուսուցիչ՝ Ս. Տէր-Միքայէլեանց.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԿՕԶՕՐԻՑ մեզ գրում են. «Օգոստոսի վերջն է, բայց այստեղ դեռ շարունակվում են ամառվայ շոգ օրերը: Դա չը տեսնված բան է այստեղ, որ օգոստոսի վերջին օրերում անկարելի լինէր ցերեկով առանց արևակալի մանգալ:»

—

ԴՈՒԲԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Մեր գաւառում գտնվող Խաչմազ և Քիլվար գիւղերի բնակիչները հազիւ են կարողանում երկու խօսք հայերէն արտասանել: Եւ չը նայելով, որ այդ գիւղերում

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՒԱԶԱԿՆԵՐԸ ԲՌՆՎՈՒՄ ԵՆ

(Պատկեր)

I

—Հայ հաւար... հասէք, սպանեցին, տարան....

Այս ձայնը լսվեց կէս գիշերին Ձիթողք գիւղի մէջ: Այդ գիւղը գտնվում է Էրզրումից 2 ժամ հեռաւորութեան վրա, Էրզրումի շամբի մօտ:

«Հաւար» կանչելու ձայնը նախ հեռուից էր լսվում, յետոյ հետզհետէ մօտեցաւ և գիւղը մտաւ:

Շները սկսեցին հաչել, կովերը բառաչել, գիւղացիք դուրս թռան իրանց խրճիթներից, մանուկները ճչում էին... մի խօսքով գիւղը յանկարծ տակն ու վրա եղաւ:

Ձայնը մօտենում էր. երևեցաւ որ «հաւար» կանչողը մի ձիաւոր էր, որ արագութեամբ գիւղը մտնելով, աղիողորմ ճիչեր էր արձակում, գլուխը ու ձեռքերը շարժում և անդադար գոռում էր:

Գիշերը լուսնկայ էր, փչում էր մի սառը քամի, լսվում էր գետի խուլ խոխոջիւնը և գիւղի մէջ գտնվող շները բոլորը հաւաքված ձիաւորի շուրջը, ոռնում էին խռպոտ ձայներով:

Ձիաւորը գունդ գլուխ (գլխարկը գլխին չէր) մազոտ կուրծքը բաց, ցից ճակատով մի մարդ էր. մի թևի տակը դրել էր մի սուր, որից արիւն էր կաթում, իսկ միւսով բռնել էր մի ղամբիկի սանձը:

Նա քշում էր առանց կանգնելու և անցած ճանապարհի վրա գոռում.

—Հասէք... Թուանջի վրա աւազակներ են յարձակվել, տաւարները քշում են ու մարդկանց կոտորում:

—Բղտօ, այ Բղտօ, գոչում էին նրան շատերը ճանաչելով—քանի հոգի են:

—Տօ ինչ քանի հոգի, մարդ իմանում է որ... մինչև այժմ երեք մարդ սպանեցին, չորսին եաբալու արին... էլ տաւար չը մնաց, դուրս ածեցին...

Այդ ժամանակ «հաւարի» ձայնից ղրգված, շատ գիւղացիներ առան իրանց զէնքերը. ումն իր ժանգոտ հրացանը, ումն գերանդին, մի ուրիշ կացին և վազն ի վազ գնացին դէպի Թուանջ:

Բղտօն «հաւար» կանչելով մի պտոյտ արեց գիւղի մէջ, յետոյ ղամբիկին մի մարակի հարուած տուաւ և հետևեց գիւղացոց:

Խումբը առանց միմեանց հասկանալու, գոռգոռալով, աղմուկով կէս ժամից յետոյ Թուանջ հասաւ:

Այդ գիւղը կէսը թրքաբնակ է, իսկ միւս կէսը հայաբնակ: Թիւրքերի կողմում ոչ մի ձայն չը կար, իսկ հայերի թաղից լսվում էին աղմուկ, ճիչ, լաց, հայհոյանքներ, ատրճանակների ձայներ և խառնաշփոթ լեզուներով խօսքեր:

—Տղէրք, գոչեց տանուտէրը, որ ամենից առաջ էր վազում—կանգնէք ձեզ բան ասեմ:

Խումբը կանգ առաւ աւերակների մօտ, որը զատում էր հայոց թաղը թիւրքերից:

—Տղերք, գոռաց տանուտէրը—եամմն, թէ Աստուած կը սիրէք, թէ ձեր մանչերուն կը սիրէք, աշխատեցէք անիրաւներին ոչ սպանել և ոչ էլ վիրաւորել, մի խօսքով արիւն չը թափէք. գոռանք, հայհոյենք, ծեծենք, գուցէ փախչեն. դէհ, էլ դուք գիտէք, ես նայելու եմ, եթէ ձեզնից մէկը խփեց մի թուրքի ու արիւն հանեց, ապագայում ինձ հարցնեն թէ ով էր, ես ստիպված եմ ասելու... գնանք:

Կատաղութեամբ վազող, զէնքերը ճօճացնող, սպառնացող և թիւրքերի «թօզը բարձրացնել» խոստացող այդ ամբոխը, տանուտիրոջ խօսքերից յետոյ, յանկարծ լռեց. զէնքերը ցած իջան, կատաղութիւնն անցաւ, նրան յաջորդեց մի վախ և նրանք այժմ այլ ևս առաջվայ պէս վազելը չը շարունակեցին, այլ քայլում էին:

Տանուտիրոջ խօսքերը մի վայրկեանի մէջ կոտրեց նրանց թևերը:

Այնու ամենայնիւ երբ գիւղը մտան նրանք, սկսեցին գոռգոռալ, հայհոյել, «հայ եկանք,_հայ կը սպանենք» աղաղակել:

Տեսարանը սոսկալի էր:

Մի խումբ փաթոթաւոր թուրքեր ատրճանակ և սուր ձեռքերին, անխնայ աջ ու ձախ հարուածում էին, տներն էին մտնում, տաւարներ դուրս քշում, կահ-կարասիք փողոցը շպրտում և արգելք լինողին կամ սրով շամփրում և կամ մի գնդակի հարուածով գետին գլորում:

Ձիթողցիք նախ շուարած կանգ առին. թուրքերը տեսնելով նրանց, թողին գիւղացիներին և յարձակվեցին նրանց վրա:

Ամեն ինչ խառնվեց իրարու:

—Տղէրք, գոռում էր քէհեան—աշխատեցէք բռնել այս անիրաւներին:

Անհաւասար այլանդակ կռիւը տևեց տասը րօպէ և երբ ծուխը փարատվում էր և աղմուկը դադարում, գիւղի այդ փողոցում ներկայանում էր մի այսպիսի տեսարան:

Փողոցի մէջ ընկել էին սպանված և կամ ծանր վէրքեր ստացած գիւղացի հայեր, իսկ աւազակների խումբը ցրվել էր թողնելով այնտեղ իրանցից միայն երեք հոգի:

Հետաքրքիր էր այդ երեքի դրութիւնը: Նրանց շրջապատել էին ձիթողցիները, որոնցից մէկի թևն էր վիրաւորվել, միւսի ճակատից արիւնը հոսելով երեսը ծածկել, միւսի մի մասն էր կտրված: Բայց նրանք յաղթութեան աղաղակներ էին արձակում, որովհետև աջողվել էր նրանց աւազակներից երեքին բռնել:

Ձիթողցի տանուտէրը նոյնպէս ականջից վիրաւորվել էր, բայց որչափ ույժ ունէր, գոռում էր.

—Տղերք, բան չանէք դրանց, կապոտեցէք տանենք պահենք, էգուց քաղաք կը տանենք ու կառավարութեան կը յանձնենք:

Թուանջի հայերը այդ գիշեր կորցրին իրանց տաւարների կէսը, հինգ սպանված ունեցան, տասը ծանր վիրաւոր, մի քանի թեթև վէրքեր ստացածներ և դրանց բոլորի փոխարէն բռնել էին միայն երեք աւազակներ:

Աւելի լաւ էին համարել վիրաւորվել, քան սպանել մի աւազակի, վախենալով կառավարութեան ապագայ տնօրէնութիւններից:

Եւ ահա կապեցին երեք աւազակների ձեռքերը ետևից, ձիթողցիք շրջապատեցին նրանց ու մոռանալով, որ իրանցից կէսը վիրաւոր էր, յաղթութեան աղաղակներով վերադարձան դէպի գիւղը անդադար գոռալով.

—Մենք ահա այսպէս քաջ ենք... երեք աւազակ ենք բռնել... թէ միւսներն էլ չէին փախչէ...

II

Միւս օր ձիթողցիներից ով որ ձի ունէր ձի հեծաւ, ով որ չունէր ոտով, ընկերացած 10 հոգի Թուանջի հայ իշխանների հետ, մի սայլի մէջ դրին ձեռներն ու ոտները կապած երեք աւազակներին և այդպէս խմբով քաղաք իջան:

Ճանապարհին մինչև քանի անգամ նրանք առիթ ունեցան պատմել իրանց քաջութիւնը, ցոյց տալ վէրքերը և նկարագրել աւազակների սխրագործութիւնը:

Քաղաք իջնելով այդպէս խմբով, նրանք

հայ քահանայ կայ, ժամասացութիւն միշտ լինում է հայերէն, բայց ժողովուրդը զուրկ է իր մայրենի լեզու իմանալուց։ Զարմանալի է որ քահանան անկարող է եղել մինչև այժմ որ և է ներգործութիւն ունենալ ժողովրդի վրա, գոնէ նոր սերունդը կրթել հայերէն լեզուով։ Ինչ որ վերաբերվում է այդ երկու գիւղերի տնտեսական վիճակին, այդ վիճակը բաւական լաւ է. յիշեալ գիւղերի հողերը բերրի են և գիւղացիք խսկապէս իրաւունք չունեն գանգատվել իրանց դրութեան մասին։ Նրանք պարապում են գլխաւորապէս երկրագործութեամբ, իսկ Խաչմաղում բացի երկրագործութիւնից՝ պարապում են և գինեգործութեամբ։»

—

ՎԵՐԻՆ-ԱԳՈՒԼԻՍԻՑ մեզ գրում են. «Օգոստոսի 18-ին, կիրակի օր, տեղիս թատրոնասէրների խումբը օրիորդաց ուսումնարանի դահլիճում մի հայերէն ներկայացում տուեց։ Որքան էլ դժուար լինէր Ագուլիսում ներկայացումներ տալ, բայց պէտք է խոստովանվենք, վերոյիշեալ ներկայացումը բաւական աջող անցաւ։ Սիրողները, որքան հնար էր և որքան իրանց ոյժերը ներում էին, աշխատեցին լաւ տանել իրանց գործը։ Դահլիճը, որը այնքան էլ լի չէր, մեծ մասամբ գեղեցիկ սեռի ներկայացուցիչներով էր բռնված։»

—

Մեզ գրում են ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻՑ հետևեալը. «Յայտնի Հաջի-Յակոբը և Բերք Տէր-Պետրոսեան, այս օրերս արձակված են բանտից 4000 րուբլու երաշխաւորութեամբ։ Գործը շարունակվում է։ Եղանակը Վաղարշապատում անտանելի շոգ է։»

—

ԿՈԶՈՐԻՑ մեզ գրում են. «Կիրակի, օգոստոսի 25-ին, կայացաւ Կօջօրի հայոց եկեղեցում երեցփոխի ընտրութիւնը։ Ընտրողները բաւական բազմաթիւ էին։ Երեցփոխ ընտրվեց բժիշկ Սարգիս Խալաթեանց, սակայն նա հրաժարվեց այդ պաշտօնն ընդունելուց։ Ընտրութիւնը յետաձգվեց միւս կիրակի օրվայ։»

—

ԲԱԹՈՒՄԻՑ մի ընդարձակ նամակ ստացանք այդ քաղաքում գոյութիւն ունեցող Մանթաշեանի գործարանի հրդեհի մասին։ Բաթումի մեր թղթակիցն ուղղում է «Новое Обозрѣніе» լրագրում այդ հրդեհի մասին տուած տեղեկութիւնները։ Երկրորդ բէզերվուարում 50 հազար պուդից աւելի նաւթ չը կար, իսկ լրագրում գրված է 150 հազար։ Վնասը գրված է 150 հազար րուբլուց աւելի, այն ինչ այդ վնասը հասնում է 35—40 հազար րուբլու։

—

Մեզ խնդրում են ուղղել հետևեալ սխալները։ «Մշակի» № 94-ի մէջ տպված Բաթումից գրված նամակում պիտի լինէր «Դրէզ» և ոչ թէ Դրէչ, ապա «անիւներին իւղ քսած» պիտի լինի «անիւներին իւղ չը քսած։»

—

Մայրաքաղաքի լրագիրների խօսքերով, պետական կալուածների մինիստրը սեպտեմբերի սկիզբներում ճանապարհ է ընկնելու դէպի Կրիմ և Կովկաս։ Այդ ճանապարհորդութիւնը, ինչպէս լսվում է, մէկ ամսից աւելի կը տևէ։

—

Վրաց դրամատիկական խումբը, որպէս լսել է «Нов. Обозр.» լրագիրը, արդէն կազմակերպված է և նրա ներկայացումները կը սկսվեն սեպտեմբերի կէսից։

—

Նոյն լրագիրը հաղորդում է, որ ռուսաց դրամատիկական ներկայացումների սեզօնը քաղաքային թատրոնում մտադրութիւն կայ սկսել օգոստոսի 30-ից, բայց որովհետև հրաւիրված դերասաններից մի քանիսը չեն կարող սեպտեմբերի 10-ից վաղ հասնել Թիֆլիս, ներկայացումները կըսկսվեն մօտաւորապէս սեպտեմբերի 15-ին։ Հրաւիրված են մի քանի դերասաններ, որոնք երբէք չեն խաղացել Թիֆլիսի բեմի վրա։ Բացի դրանից պ. Ֆօրկատոյի բանակցում է յայտնի դերասան պ. Նիլսկու հետ։

—

Լուր է տարածվել, որ կայսերական երաժշտական ընկերութեան Թիֆլիսի բաժնի դիրեկտոր Մ. Իպպօլիտով-Իվանով Մոսկվայի կօնսէրվատօրիայի դիրեկտոր է նշանակվում, պրօֆէսոր Սաֆօնովի տեղ, որը նոյնպիսի պաշտօնով Պետերբուրգ է փոխադրվում։

—

Շամախուց «Тифл. Листокъ» լրագրին հեռագրում են օգոստոսի 27-ից, որ օգոստոսի 27-ի նախընթաց գիշերը, 4 ժամին և 20 րոպէին, Շամախում և նրա շրջականերում նկատվում էր երկրաշարժ ստորերկրեայ խուլ ձայնով։

—

Տեղական լրագիրները հաղորդում են, որ օգոստոսի 24-ին երեկոյեան մեր քաղաքը եկաւ կայսրութեան բոլոր դպրոցների տեսուչ Վ. Պավլով, կովկասեան մի քանի դպրոցները քննելու համար։

—

Նորերս լրագիրները հաղորդեցին, որ Ա. Բադին, պրօֆէսոր Մենդելէևի աշակերտը, գալու է Կովկաս և Թիֆլիսի մօտ մի գործատուն է բանալու գինէքար (винно-каменная кислота) պատրաստելու համար։ Այդ լուրի առիթով, «Новости» լրագիրն ասում է, որ խաղող բուսնող տեղերում գինէքար պատրաստելու փորձերը թէպէտ և մասամբ աջողվեցան, բայց տեղացիները չը գրաւվեցան արդիւնաբերական այդ նոր ձեռնտու ճիւղով։ Բանն այն է, որ խաղողը քամելու ժամանակ մեծ քանակութեամբ տականքս մնում, որը չորանալուց յետոյ, թանգագին նիւթ է գոյանում,ահա դա է այն գինէքար թթուտը, որի խառնուրդից փորձված գինեգործները պատրաստում են հասարակ գինի։ Դեռ այժմ ևս Կովկասի շատ տեղերում ժողովված գինէքարը ուղարկվում է Մարսէլ, և այնտեղի գործարաններում գինի պատրաստվելով գնէքարից և չամիչից, վերադարձվում է մեզ մօտ և եռապատիկ թանգ է ծախվում։ Գինէքար գնելու համար աշնանը Կովկաս են գալիս արտասահմանեան ֆիրմաների գործակատարները. դրանք վերջին տարիներս, մանաւանդ ֆիլօկսերա երևալուց յետոյ արտասահմանում, սկսեցին մեծ քանակութեամբ գնել կովկասեան և պարսկական քիշմիշը, որից գինէքարի թթուտի միջոցով, որը բացակայ է չամիչի մէջ, շարունակում են մեծ քանակութեամբ բաւական լաւ գինի պատրաստել։ Չը նայելով որ արտասահմանում գինէքար թթուտի գործատներ կան, նրա քիմիական պատրաստութիւնը այնքան թանգ է նստում, որ օտարներն աւելի ձեռնտու են համարում մեզ մօտ, Կովկասում գնել այդ տականքսը, որը մեր այգետէրերի մօտ անօգուտ կորչում է։

—

Ստացանք հանգուցեալ Յ. Պարոնեանցի «Տարեցոյց և գուշակութիւնք Խիկարի 1892 թ.», փոքրիկ տետրակը, որը տպված է Թիֆլիսում, Րօտինեանցի տպարանում։ Հանգուցեալ երգիծաբանը, իր սովորական սրախօսութեամբ, տարվայ իւրաքանչիւր ամսվայ համար գուշակութիւններ է անում։ Օրինակ, նա գուշակում է թէ 1—4 յուլիսի ինչ անցքեր են պատահելու. «Տաքութիւնը սաստիկ է։ Վանքի մէջ քանի մը կրօնաւորներ պայմանագրութիւն կը կնքեն սիրով և միաբանութեամբ վանքը կողոպտելու համար։ Թերթ մը կը դադարեցնէ իւր հրատարակութիւնը» և այլն։ 1—7 ապրիլ. «Ապրիլին առաջին օրը կատակի համար սուտ խօսելու սովորութիւնը կամաց կամաց բնութիւն դարձաւ ամենուս քով, այնպէս որ այսօր քիչ մարդ կը գտնվի, որ սուտ խօսելու համար ապրիլ 1-ին սպասէ։ Մսավաճառութիւնէ սնանկացած մէկը քահանայ կը ձեռնադրվի» և այլն։ Վերոյիշեալ տետրակը արժէ 10 կօպէկ, և ծախվում է յօգուտ հանգուցեալ հեղինակի ընտանիքի։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿՈՒ ՀԱԿԱՌԱԿ ԲԱՆԱԿՆԵՐԻ ՈՅԺԵՐԸ

—

Ֆրանսիական «Siecle» լրագիրը հետևեալ թւանշաններ է տալիս՝ մի կողմից երեքպետեան դաշնակցութեան, իսկ միւս կողմից էլ Ֆրանսիայի ու Ռուսաստանի զինուորական ոյժերի վրա։

Կլոր հաշւով Գերմանիան 3 միլիօն կիրթ զինուորներ ունի պատրաստ. այս ահագին թւի վրա եթէ աւելացնենք աւստրիական բանակը 1,800,000 զինուորներից բաղկացած և իտալական բանակը՝ 1,200,000 զինուորներից, երեք պետութիւնները միասին 6 միլիօն զինուորներից կազմված մի բանակ կունենան։ Այս հաշւից դուրս, մի և նոյն թւին հաւասար, բայց անվարժ և առաջին գծի պարտութիւնից յետոյ պատերազմի դաշտը հանվելի զինուորների բանակ էլ ունի երեքպետեան դաշնակցութիւնը, սակայն այս երկրորդ գիծ կազմող բանակը վճռական մի դեր չէ կարող խաղալ, երբ առաջին գիծը անդարմանելի մի պարտութիւն է կրել։ Ինչ և իցէ, երեքպետեան դաշնակցութիւնը երեք շաբաթվայ ընթացքում 6 միլիօն կիրթ զինուորներից բաղկացած բանակ կարող է ոտքի կանգնեցնել և ուղարկել պատերազմի դաշտը։

Ուրիշ կողմից Ֆրանսիան էլ մի քանի օրվայ մէջ կարող է ոտքի կանգնեցնել 2,800,000 զինուոր, կրթված և լաւ սպառազինված։ Ռուսաստանն էլ, իր կողմից 3,800,000 կիրթ զօրք կարող է հանել, որով այս երկու պետութիւնների միացած բանակը $6^1/_2$ միլիօն զինուորներից պիտի բաղկանայ։

Մօտաւոր հաշւով, ահա այս թւանշանները ցոյց են տալիս երկու հակառակ կողմերին պատկանող բանակների ոյժը։

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Թավրիզ, 17 օգոստոսի

«Մշակի» ընթերցողներին արդէն յայտնի է, որ Թավրիզում հայերը բնակված են երկու թաղերում՝ «Ղալում» և «Լիլավայում»։ Առաջին թաղում ապրում է մեծ մասամբ հարուստ և վա-

---

տարան ուազակներին դէպի սարայ (կառավարութեան պալատը) և յանձնեցին կառավարութեան։

Փաշան ինքն պատիւ անելով գիւղացոց, դուրս եկաւ աւազակներին տեսնելու, դէմքը կնճռեց, երբ իմացաւ որ նրանք թիւրքեր էին, ծանր խօսքեր ասեց աւազակներին և բարկութեամբ հրամայեց, որ նրանց բանտարկեն և խիստ դատի ենթարկեն։

—Անամօթներ, գոչեց նա, չէք ամաչում, որ քաղաքին այսքան մօտ, օրը ցերեկով յարձակվում էք գիւղի վրա....

—Ցերեկով չէ եղել, ձերդ մեծութիւն, փսփըսաց նրա ականջին քեաթիբը,—գիշերով է եղել։

—Հմ.... այդ աւելի վատ, շարունակեց նա բարձր ձայնով, գիշերով յարձակվել էք գիւղի վրա և այդքան աղմուկ հանել.... իմացէք, որ օրէնքը խիստ է գիշերով յարձակվող աւազակների համար, շատ խիստ է.... վերջը թիապարտութիւն է, իսկ եթէ, Աստուած ոչ արասցէ, արիւն էլ թափել էք, իսկոյն ձեզ կը կախեն, այո, կը կախեն....

—Հինգ մարդ են սպանել, տաս հոգու վիրաւորել.... գոչեցին խմբով հայ գիւղացիները։

—Լաւ, լաւ, նեղացաւ փաշան, քննիչները դատարանին կը հաղորդեն, թէ այդ որքան ճիշդ է. գնացէք, սիրելիներս, դարձաւ նա հայ գիւղացիներին, հանգիստ և միամիտ եղէք, աւազակները կը պատժվեն և խիստ կը պատժվեն....

Փաշան իր ճառը դրանով վերջացրեց և հեռացաւ. գիւղացիները իրանց գիւղը վերադարձան, իսկ աւազակներին բանտարկեցին։

Մինչև եօթ օր ոչինչ չէր լսվում այդ դէպքի մասին. երևի քննիչները քննութեամբ էին զբաղված։

Եւ իրաւ, կառավարութեան կողմից օր չէր լինում, որ կամ զաբթիէ, կամ քննիչ, կամ մի այլ պաշտօնեայ, չը մտնէր Թուանջ։

Նրանք իջնում էին գիւղի մէջ. գիւղացիք նըրանց համար գառներ էին մորթում, պատւում, հիւրասիրում և պաշտօնեաները մի քանի ժամ դուարթ ճաշ անելուց յետոյ, կանչում էին գիւղացիներից, հարց ու փորձ անում, կոտորածի տեղը նայում, գրում, գրում ու ձի հեծնելով հեռանում էին։

Օր չէր լինի, որ Թուանջցիք մի քանի այդպիսի հիւրեր չունենային. գործերը թողել, հիւրասիրելով և պատասխաններ տալով էին զբաղված։

Մի ամբողջ շաբաթ տևեց այդ։

Եւ վեցերորդ օրը, իրիկնապահին, Թուանջ մըտաւ մի քննիչ, ուղղակի ճանապարհի վրա գըտնվող թիւրքի սրճատունը իջաւ և սրճագործին հրամայեց, որ գիւղի մէջ բնակվող Խալիլ-բէյին կանչեն իր մօտ։

Յետոյ դուրս եկաւ, մի աթոռ առաւ և գնաց նստելու սրճատան առջևից վազող առուակի մօտ մի ուռենւոյ ստուերի տակ։

Քննիչի գալը չիմացվեց, որովհետև ինքն քըննիչը չը յայտնեց իր ով լինելը, սրճագործին միայն յայտնեց, այն էլ խիստ պատւիրեց, որ ոչ ոքի չը յայտնի։

Սրճագործը գունաթափվեց, երբ տեսաւ պաշտօնեայի այդպէս անծանօթ մնալու կամքը. ըզգաց, որ մի վատ բան է լինելու և շտապեց բէգի մօտ։

Խալիլ-բէյը Թուանջի մէջ կալուածներ ունէր և ինքն էլ միշտ այդտեղ էր բնակվում. նա հինմնացորդ բէգերից չէր. նա ինքն իր փողով էր գնել այդ հողերը և 5 տարի էր, որ մշակում էր ու գիւղից չէր հեռացել։

Երբ լսեց, որ մի քննիչ է եկել, այդ քննիչը աշխատում է չը ճանաչվել և կամենում է իրան հետ խօսել՝ դողաց. շտապեց հագնվել և սրտատրոփ՝ սրճատուն գնաց։

Այնտեղ ծառի տակ նստած՝ քննիչը դէմքը կնճռեց, ընդունեց բարևը և ասեց բէյին.

—Ձեզ հետ խօսելիք ունեմ, դուք Խալիլ բէյը չէք։

—Այո, ձերդ մեծութիւն...

—Նստէք...

Բէգը նստեց սրճագործի բերած աթոռի վրա։

—Դուք շատ ժամանակ է, որ այստեղ էք բընակվում, հարցրեց քննիչը փոքր ինչ լռութիւնից յետոյ։

—Հինգ տարի է։

—Հեռացէ՛ք... գոռաց քննիչը սրճագործին, նկատելով, որ նա կանգնել լսում էր։

—Հողեր ունիք այստեղ, դարձաւ նա բէյին։

—Այո...

—Դուք ինքնե՞րդ էք մշակում ձեր հողերը։

—Կիսովին ես եմ մշակում, կիսովին էլ կապալով եմ տալիս գիւղացիներին։

—Ուրեմն տաւար շատ ունիք։

—Ունէի, անցեալ տարի հիւանդութիւն ընկաւ և բոլորին էլ կոտորեց, բայց Աստուծոյ ողորմութիւնով...

—Հըմ... ընդհատեց քննիչը աչքի տակով նրան նայելով—ուրեմն տաւարներ չունէք այլ ևս։

—Ունեմ, բայց...

Քննիչը նորից ընդհատեց նրան և յանկարծակի մի այսպիսի հարցում արեց.

—Դու ճանաչում ես Հիւսէյն, Մուրադ և Ջաւադ լաճերին։

Բէգը, լսելով այդ անունները, սաստիկ գունաթափվեց։

—Ես... կմկմաց նա դողդողալով—այդպէս լաճերի չեմ ճանաչում։

Քննիչը լռեց և սկսեց ընչացքի ծայրը արագութեամբ ոլորել, յետոյ յանկարծ ոտքի ելաւ, մի քայլ մօտեցաւ դէպի նստած բէգը, մի հեգնական ժպիտ դէմքին նայեց նրան և ծանր շեշտելով՝ ասեց.

—Խալիլ բէգ, լսիր ինչ եմ ասում քեզ—ինձ հետ խաղալ շատ դժուար է, ես փորձված մարդ եմ. եկ ճիշդ խոստովանվիր, թէ քանի տաւար ունեցար անցեալ օրվայ աւազակութեան արդիւնքից։

Բէգը գունաթափ վեր թռաւ տեղից։

—Բէգ... կմկմաց նա.

—Ես բէգ չեմ, ժպտաց քննիչը։

—Էֆէնտի...

—Ասում եմ, այդ լաճերը քեզ ճանաչում են և ինձ պատմեցին ամեն բան... տեսնում ես, թագցնել այլ ևս անհնար է... դուք վարպետ գողեր չէք եղել... ինչ որ է... ես եկել եմ քեզ յայտնելու, որ կաղին և ես կամենում ենք վաղը կէսօրին քո այցելութիւնը ընդունել... ամեն մէկիս մեր տանը... հասկանում ես...

—Հասկանում եմ, ժպտաց բէգը քիչ հանդարտելով։—Անհոգ կացէք, էֆէնդի, մենք փորձված ենք։

—Աւելի լաւ... ասա, որ ձիս տան...

—Գնո՞ւմ էք։

—Այո՛, ես քննութիւնս վերջացրի։

—Բէգի ձին... կոչեց Խալիլ բէյը դէպի սրճատուն դառնալով։

Քննիչը ձի նստեց, թեթև կերպով գլուխ խոնարհեցրեց սրճագործի խոնարհ բարևին, կռացաւ դէպի բէգը և ասեց.

—Կը սպասենք...

—Անհոգ կացէք... ասեց բէգը։

Քննիչը սեղմեց նրա ձեռքը և մտրակեց ձին։

(Կը շարունակվի)

ճառական դասակարգը, իսկ միւսում՝ չքաւոր և արհեստաւոր դասակարգը: Իւրաքանչիւր թաղ ունի իր առանձին եկեղեցին և երկսեռ դպրոցները: Լիլավայի դպրոցների մանուկները լինելով հասարակ արհեստաւորների զաւակներ, մեծ մասամբ ոտաբոբիկ, կիսամերկ, ցնցոտիների մէջ սխրված են ձմեռվայ ցուրտ ամիսներում դողդողալով յաճախել դպրոցը: Իրանց այս անտանելի դրութեամբ աւելի վատ տպաւորութիւն են թողնում մարդու վրա աշակերտուհիները:

Ցաւալին այն է, որ մինչև այժմ այդ դրութիւնը, եթէ աչքի ընկել էլ է, գոնէ ուշադրութիւն դարձնող և այդ խեղճ երեխաներին հանդերձեղէն և ուսումնարանական պիտոյքներ հոգացող չէ եղել, ոչ անհատականապէս և ոչ էլ մի կազմակերպված ընկերութեամբ: Բայց վերջին օրերումս նոյն թաղի օրիորդաց դպրոցի վարժուհի տիկին Շուշանիկ Մալենցեանց առաջինը եղաւ, որ տեղացի տիկին Իսկուհի Ցակովբեանցի հետ միասին նոյն նպատակով մի ընկերութիւն կազմեցին Թավրիզաբնակ մի քանի տիկիններից, որը բաւական աջող է ընթանում: Այդ ընկերութիւնը կոչվում է «Կանանց ընկերութիւն Լիլավայում», առ այժմ ունի 28 անդամներ: Անդամակցական վճարը տարեկան երկու թուման է (վեց րուբլի): Նուիրատուութիւններ դեռ չարունակվում են: Գովելով յարգելի տիկինների բարի ընթացքը, ի սրտէ ցանկանում ենք կատարեալ աջողութիւն նորակազմ «Կանանց ընկերութեանը», վստահ լինելով, որ այս անգամ գոնէ Թավրիզի հարուստ հայ դասակարգը չի զլանայ իր առատ նուիրատուութիւններով քաջալերել մեր հայ տիկիններին իրանց ընտրած բարի նպատակի իրագործման մէջ:

Թող ի նկատի ունենան Թավրիզի հայերը, որ դա առաջին ընկերութիւնն է, որը այդ քաղաքում կազմվում է հայ կանանցից և չը վհատեցնեն իգական սեռի համակրելի գործիչներին:

Ուսուցիչ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Վիէննայից հեռագրում են, որ այնտեղ հրատարակվել է մի բրօշիւր, որը, ըստ երևոյթին, կիսապաշտօնական ծագում ունի, և որի մէջ ապացուցվում է, որ աւստրիական զօրքը յետ է մնացել գերմանական, ռուսաց և ֆրանսիական զօրքերից: Բրօշիւրի հեղինակի կարծիքով, անհրաժեշտ է աւելացնել օֆիցերների և ունտէր-օֆիցերների թիւը և զինուորական բիւջէտը մեծացնել 16 միլիօն գուլդէնով:

—Բերլինից հեռագրում են, որ կայսերական կանցլէր Կապրիվի յայտարարել է սահմում հացի մաքսահարկը վերացնելու առիթով:

—Կիսապաշտօնական «Standard» լրագիրը յայտարարում է, որ Անգլիան որ և է դաշնակցութիւնների կարիք չունի և ցանկանում է չէզոք մնալ:

—Հռոմից լրագիրներին հեռագրում են, որ պապը ծանր կերպով հիւանդ է:

—Պարիզի մի քանի լրագիրներ հաւատացնում են, որ շուտով ռուսաց նաւատորմը փոխադարձ այցելութիւն կանի ֆրանսիական նաւատորմին: Պարիզի մի քանի ուրիշ լրագիրներ աւետում են իրանց ընթերցողներին մի աւելի նշանաւոր այցելութիւն: Սկզբում այդ տեղեկութիւնը երևաց «Gaulois» լրագրում, որի տեղեկութիւններին մի փոքր զգուշութեամբ պէտք է վերաբերվել: Բայց այժմ նոյն բանի մասին հեռագրում են մի այնպիսի լուրջ լրագրին, որպէս «Journal des Débats» լրագիրն է: Թղթակիցն ասում է, թէ ինքն հաստատ աղբիւրներից տեղեկութիւն ունի, որ այդ այցելութիւնը անպատճառ տեղի կունենայ:

—Գերմանական սօցիալիստների յայտնի առաջնորդը, Բրիւսէլի կօնգրէսի փակվելուց յետոյ Պարիզ գնաց և տեսակցեց «Matin» լրագրի աշխատակիցներից մէկի հետ: Խօսք ընկաւ, ի միջի այլոց, Վիլհէլմ կայսրի անձնաւորութեան և ֆրանկո-ռուսական դաշնակցութեան մասին: Լիբկնէխտ իբր թէ ասել է. «Կայսրը այժմ ժողովրդականութիւն ունի, որը չունէր առաջ: Վախենում էին, որ չը լինի թէ Ֆրանսիային պատերազմ յայտնէ: Նա այդ շատ էր ցանկանում և նրա Ռուսաստան գնալու նպատակն հէնց այն էր, որ համոզի Ռուսաստանին չէզոք մնալ ֆրանս-պրուսական նոր պատերազմի դէպքում: Այդ փորձը նրան չաջողվեց, և այդ պատճառով սկսեց սօցիալական հարցերով զբաղվել, որով և գրաւեց ժողովրդի սէրը: Վիլհէլմ կայսրը շատ խելօք, շատ գործունեայ, արի և շատ համոզված մարդ է, բայց ականջի հիւանդութեան հետևանք գրգռված դրութիւնը ստիպում է նրան յաճախ տեղը փոխել: Դրանով է բացատրվում նրա սէրը դէպի ճանապարհորդութիւնը: Պատերազմը մեզ մօտ ժողովրդականութիւն չունի, որովհետև մեր կառավարչական շրջաններին յայտնի է, որ այժմ Ֆրանսիային ջարդելը անհնարին է: Ռուսաստանի մասին նոյնը չէ կարելի ասել: Ամբողջ Գերմանիան մէկ մարդու նման ոտի կը կանգնի Ռուսաստանի դէմ, և մենք համարեա հաւատացած ենք, որ կը յաղթենք:»

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ագուլեցիք մի քանի ժամանակից պարգևում են մեզ մ ե ծ վերանորոգիչներ: Ագուլեցի մի մեծ վերանորոգիչ, թէ մաքերի և թէ հայոց լեզուի ուղղագրութեան կողմից, «Մուրճի» խմբագիր Արասխանեանց արդէն յայտնի է ամենքին: Այժմ Ագուլիսում հայոց ուղղագրութեան մի նոր վերանորոգիչ է յայտնվել: Մեզ գրում են որ ագուլեցի մի հրաժարական տուած վարժապետ գիշեր ցերեկ քարոզում է տներում, փողոցում, բազարում և այլն, որ հայերէն պէտք է ճիշդ այնպէս գրել, ինչպէս բառերն արտասանվում են. օրինակ պէտք է գրել թ ա ք ա վ օ ր և ոչ թէ թագաւոր, պէտք է գրել ա խ չ ի կ և ոչ թէ աղջիկ, պէտք է գրել հ օ յ ս և ոչ թէ յոյս, պէտք է գրել Ս ա ր ք ի ս և ոչ թէ Սարգիս և այլն.... Շուտով պարոնը լոյս կընծայէ իր նոր ուղղագրութեան ձեռնարկը, առանձին բրօշիւրով: Սպասում ենք...

* * *

Արևելագէտների իններորդ կօնգրէսին, որը պէտք է բացվէր Լօնդօնում օգոստոսի 20-ին, խոստացված էին արդէն 140-ից աւելի գիտնական զեկուցումներ և շատ ժողովածուներ, որոնք ազգագրական և պատմական մեծ նշանակութիւն ունեն, այնպէս որ, մայրաքաղաքի լրագիրների խօսքերով, IX կօնգրէսը այդ կողմից կը գերազանցէ բոլոր նախընթաց կօնգրէսներին: Բազմաթիւ զեկուցումներ և ձեռագիրներ են ուղարկելու չինական և եապօնական պատգամաւորները, Եապօնիայից պատգամաւորներ են գնալու համալսարանի և անտրոպօլօգիական ընկերութեան կողմից: Աւստրալիական համալսարաններն առաջին անգամ կուղարկեն իրանց ներկայացուցիչները: Եգիպտական խէդիվը ուղարկում է երեք արաբ գիտնականներ: Ցէյլօն կղզուց նոյնպէս պատգամաւորներ կը գնան: Մի քանի զեկուցումներ շատ հետաքրքիր են լինելու. օրինակ, միստէր Կլէն (Claine), որը ճանապարհորդել և հետազօտել է Սումատրա կղզին, բացի բազմաթիւ ֆօտօգրաֆիական պատկերներից և ազգագրական ժողովածուներից, կը ներկայացնի կօնգրէսին մի ձեռագիր, որից երևում է, որ Բատակ ցեղի մօտ, ուր դեռ ևս չէ թափանցել եւրոպական քաղաքակրթութիւնը, բժշկականութիւնը շատ բարձր է կանգնած, և շատ հիւանդութիւնների պատճառ նրանք միկրօբներն են համարում: Միկրօբները ձեռագրի մէջ խոշորացրած դիրքով են նկարված:

* * *

Ահա թէ ինչպէս են բազմանում միկրօբները մէկ լիտր կաթի մէջ. կթելուց մի ժամ յետոյ, հետազօտութիւններ անելուց յետոյ, երևաց, որ 9 միլիօն միկրօբներ են գոյացել, երեք ժամից յետոյ միկրօբների թիւը 30 միլիօնի հասաւ, չորս ժամից յետոյ—130 միլիօնի, իսկ 25 ժամից յետոյ 63,500 միլիօնի:

* * *

«Figaro» լրագրի թղթակիցը տեղեկութիւններ հաւաքեց գրավաճառանոցներում և ընթերցարաններում թէ ո՛ր գրողի հեղինակութիւններն աւելի է կարդում ֆրանսիական հասարակութիւնը: Հասարակութիւնը ամենից շատ կարդում է Դիւմա-հօր գրուածները, այնպէս որ ֆրանսիական գրողների մէջ նա առաջին տեղն է բռնում: Կենդանի գրողներից առաջին տեղն է բռնում Էմիլ Զօլա: Տարեկան 100,000 օրինակ է ծախվում նրա վէպերից: Նոյնքան ծախվում են և Ժօրժ Օնէի վէպերը: Ապա հասարակութիւնը շատ սիրում է Գիւի դը-Մօպասանի վէպերը: Հանգուցեալ հեղինակներից շատ են առնվում և կարդացվում Բալզակի, Ժօրժ Զանդի, Օկտավ Ֆէլլէի և Թէօֆիլ Գօտիէի հեղինակութիւնները: Բանաստեղծներից առաջին տեղը բռնում է Վիկտօր Հիւգօ, ապա Ֆրանսուա Կօպպէ և Սիւլլի Պրիւդօմ: Մեծ աջողութիւն ունեցաւ Րընանի «Ցիսուսի կեանքը» գրուածքը, որը մէկ միլիօնի չափ ծախվեց:

„ՄՇԱԿԻ" ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 26 օգոստոսի: Շաբաթ օր, թագաւոր կայսրը թագաժառանգի և գահական թագաւորական տան անդամների հետ միասին ներկայ էր շվէդական թագաւորի կազմած որսին Խվէն կղզու վրա: Որսորդութիւնը վերջացնելուց յետոյ Բարձրագոյն հիւրերին ճաշ առաջարկվեց շվէդական թագաւորական «Դրոտտ» նաւի վրա: —Լրագիրները հաղորդում են, որ այս օրերս նոր խորհրդակցութիւն կը կայանայ ֆինանսների մինիստրութեան մէջ Արխանգէլսկի միջով հաճարի և ամբողջ եւրոպական սահմանով թխած հաճարի հացի և սուխարիների արտահանութիւնը արգելու հարցի վերաբերմամբ: —Շուտով ֆինանսների մինիստրութեան մէջ կը սկսվի գաւառական գանձարաններին կից պետական բանկի նոր բաժիններ բանալու վերաբերեալ հարցի քննութիւնը:

ՄՕՍԿՎԱ, 26 օգոստոսի: Անպտղաբերութիւնից վնասված ազգաբնակութեանը աշխատանք տալու նպատակով, սկսեցին կառուցանել 30 վերստանոց երկաթուղիական ճիւղ կօլօմնայից մինչև գործարանական Օզէրա գիւղը: Այս օրերս կը սկսվեն Րիազանից մինչև Կազան երկաթուղի կառուցանելու աշխատանքները: —Շաբաթ երեկոյեան ֆրանսիական ցուցահանդիսի բարձրացած օդապարիկը մի քանի անձինքներով ճեղքվեց 200 մետր բարձրութեան վրա և սկսեց արագութեամբ ցած իջնել. կողովը դիպաւ ցուցահանդիսի կըրկէսին. օդապարիկը տարածվեց կըրկէսի վրա, միայն թեթև վէրք հասցնելով օդագնացներից մէկին:

ՊԱՐԻԶ, 26 օգոստոսի: Սերբիական թագաւորը, որպէս մասնաւոր անձն, գնաց Բար-սիւր-Օբ ֆրանսիական զօրքերի մեծ զօրախաղերին: —Սօֆիայից հաղորդում են, որ պօլիցիան, Բէլչէվի սպանութեան գործի քննութեան պատրուակով, բռնութեամբ մտաւ բօլգարական էկզարխի փոխանորդի, սրբազան Մէֆօդիի բնակարանը, այնտեղ խուզարկութիւն արաւ և բռնեց սրբազանի գրագրութիւնը էկզարխի հետ: Ազգաբնակութիւնը սաստիկ վրդովված է սօֆիական կառավարիչների վարմունքից: Մէֆօդի եպիսկոպոսը յայտնեց, որ ուզում է հեռանալ քաղաքից. բայց իշխանութիւնները արգելում են նրան տեղից շարժվել:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 27 օգոստոսի: Լսվում է, որ հացահատիկները նաւահանգիստները տեղափոխելու համար երկաթուղային տարիֆները կը բարձրացվեն:

ԲԵՐԼԻՆ, 27 օգոստոսի: Զօրախաղերի աւարտվելուց յետոյ, երկու կայսրները դիմեցին օֆիցէրներին ճառերով, որոնց մէջ գովասանքով խօսեցին զօրքերի մասին և յայտնեցին, որ աւստրիական, ունգարական և գերմանական զօրքերը զինակից եղբայրներ են:

ՄԻՒՆԽԵՆ, 27 օգոստոսի: Բուրգօմիստրի ճառին պատասխանելով, Վիլհէլմ կայսրը ասեց, որ ինքը շնորհակալ է իր օգոստափառ դաշնակիցներից, երբ նրանք պաշտպանում են իր խաղաղասիրական ձգտումները:

ՀՌՈՄ, 27 օգոստոսի: Դի-Րուդինի հեռագրեց Կ. Պօլսի իտալական դեսպանին, որ նա Դարդանէլի հարցի վերաբերմամբ անգլիական դեսպանի կողմը բռնէ, որովհետև երկու պետութիւնների շահերն ևս նոյնն են Միջերկրական ծովում:

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱ

Օգոստոսի 27-ին

Լօնդօնի վրա 10 ֆունտ արժէ . .	95 ր.	20 կ.
Բերլինի վրա 100 մարկ — . .	46 ›	70 ›
Փարիզի վրա 100 ֆրանկ — . .	36 ›	50 ›
Ոսկի — — արժէ . .	7 ›	68 ›
Մաքսային կուպօններ — . .	153 ›	— ›
Արծաթ — — — . .	1 ›	Ե4 ›
Բօրսային դիսկօնտներ — . .	$4^1/_4$ ›	$5^1/_2$ ›
Պետ. բանկի 5% տոմս 1 շրջանի . .	103 ›	25 ›
— — — — 2-րդ —	103 ›	— ›
— — — — 3-րդ —	— ›	— ›
— — — — 4-րդ —	— ›	— ›
— — — — 5-րդ —	— ›	— ›
— — — — 6-րդ —	102 ›	75 ›
6% ոսկեայ ռէնտա	156 ›	50 ›
4% ոսկեայ փոխառութիւն	— ›	— ›
Արևելեան 5% փոխառ. 1-ին շրջ.	— ›	— ›
— — — — 2-րդ —	101 ›	25 ›
— — — — 3-րդ —	102 ›	87 ›
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	238 ›	— ›
— — երկրորդ —	229 ›	— ›
Պետական. երկաթուղային ռէնտա .	103 ›	50 ›
$5^1/_2$% ռէնտա	95 ›	75 ›
5% ներքին փոխառութիւն	99 ›	87 ›
4% գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի	102 ›	— ›
Ազն. կալ. բանկի խաղարկութեան գրաւ. թղթ. — — ,	210 ›	50 ›
$5^1/_2$% վկայակ. գիւղ. հող. բանկի.	104 ›	25 ›
$4^1/_2$% գրաւական թղթեր կալուած. փոխ. կրեդիտ. ընկեր. մետալ. .	146 ›	25 ›
— — — թղթադ.	101 ›	— ›
Պետերբուրգի քաղաքային կրեդիտ. ընկերութեան օբլիգացիաները. .	101 ›	25 ›
Մօսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ.	101 ›	12 ›
Օդէսայի — — .	100 ›	62 ›
Թիֆլիսի — —	— ›	— ›
Գրաւ. թղթ. Թիֆլիսի կալ. բանկի.	— ›	— ›
— — Քութայիսի — — .	— ›	— ›

Ս. Պետերբուրգի բօրսայի տրամադրութիւնը խաղաղ է:

ՏԵՂԵԿԱՑՈՅՑ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

փոստային գնացքը ուղևորվում է

ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի Բաթում . .	8 ժ.	40 ր.	առաւ.
ԲԱԹՈՒՄԻՑ գալիս է Թիֆլիս .	11 ›	8 ›	երեկ.
ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի Բագու . . .	12 ›	8 ›	երեկ.
ԲԱԳՈՒԻՑ գալիս է Թիֆլիս . ,	7 ›	40 ›	առաւ.

Ապրանքա-ճանապարհորդական գնացքը

ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի Բաթում . .	3 ժ.	10 ր.	ցերեկ
ԲԱԹՈՒՄԻՑ գալիս է Թիֆլիս. .	8 ›	› ›	առաւ.
ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի Գանձակ . .	9 ›	45 ›	առաւ.
ԳԱՆՁԱԿԻՑ գալիս է Թիֆլիս .	8 ›	20 ›	եկեղ.

—

ՌՈՒՍԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ օրերը, երեկոյեան 4 ժամին, ուղղակի ռէյսով, Նօվօրօսիյսկի վրայով:

ՇԱԲԱԹ օրերը, 8 ժամին երեկոյեան, շրջական ռէյսով, բոլոր նաւահանգիստների վրայով:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ օրերը, 7 ժամին երեկոյեան, արտասահմանեան ռէյսով դէպի Կ. Պօլիս:

Խմբագիր-հրատարակող՝ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

Լոյս տեսաւ
Պետերբուրգի հայ և վրացի ուսանողների հրատարակութեամբ
Կ ա ր. Ե ա ղ ո ւ բ ե ա ն ի
ՀԱՅԵՐԷՆ—ՌՈՒՍԵՐԷՆ
ԲԱՌԱՐԱՆԸ:

Գինը ճանապարհածախսով 2 ր. է հրատարակութեան պահեստը գտնվում է Դվօրցօվայա փողոցի վրա, պ. Յովհ. Տէր-Սարգսեանցի խանութում:

1—5

Յ. Պարոնեանի „ՏԱՐԵՑՈՅՑ ԵՒ ԳՈՒՇԱԿՈՒԹԻՒՆՔ ԽԻԿԱՐԻ 1892 Թ." վաճառվում է Թիֆլիսի գրավաճառանոցներում: Գինն է 10 կոպ. յօգուտ հանգ. հեղինակի կարօտ ընտանեաց: Օտարաքաղաքացիք կարող են դիմել 12 կոպ. մարկա ղրկելով Թիֆլիս պ. Ա. Իսպիրեանցին, կամուրջի վրա:

1—5

ՏՐՎՈՒՄ Է ՎԱՐՁՈՎ երկու սենեակ, խոհանոցով: Баронская улица, домъ № 15.

1—3

ԵՐԵՒԱՆԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ առենում 20 սեպտեմբերի այս տարվայ նշանակված է ՎՃՌԱԿԱՆ ԱՃՈՒՐԴ կապալով տալու համար Երևանի քաղաքային ԿՇԵՌՔԻ եկամուտը, այս տարվայ դեկտեմբերի 1-ից մինչև երեք տարի:

Յայտնելով այս մասին ի գիտութիւն ընդհանրութեան, Վարչութիւնը յայտնում է ցանկացողներին, որ կապալի պայմանը կարելի է տեսնել վարչութեան մէջ ամենայն օր, առաւօտեան ժամի 9 մինչև 12, բացի տօն օրերից:

1—3

ՎԱՅԵԼՈՒՉ ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐ

Նոր տանը. Կուկիա, անկիւն Ելիսավետեան և Կիրօչնի փողոցների. եօթ և վեց սենեակներով. ունեն առանձին շքեղ մուտքեր, ջրանցքներ, բաղանիքներ, վատերկլօզետներ և բոլոր յարմարութիւնները:

2—3

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Ա Զ Դ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

1891/92 սեզօնի Հայոց Թատրօնական Յանձնաժողովը պատիւ ունի յայտնել հասարակութեանը, որ նա, համաձայն հայ Թատերասէրների 11 յուլիսի ներկայ տարվայ ընդհանուր ժողովի վճռի, արդէն կազմակերպել է Թատրօնական խումբը թէ Կ. Պօլսի և թէ տեղական ոյժերից: Խմբին մասնակցելու համար հրաւիրված են հետևեալ անձինք.

Կանանց դերերի համար՝

1) Տիկին Սիրանոյշ (Կ. Պօլսից)
2) „ Զաբել.
3) „ Մէլիքեան.
4) „ Փառանձեմ.
5) Օր. Ասլամազեան.
6) Օր. Վարդուհի.

Տղամարդկանց դերերի համար.

7) Դաւիթ Թուրեան (Կ. Պօլսից).
8) Գէորգ Պետրոսեան.
9) Գէորգ Տէր-Դաւթեան.
10) Արմենակ Իփիկեան.
11) Յովհաննէս Աբելեան.
12) Մատթէոս Աշաեան.
13) Արամ Վրոյր.
14) Պօղոս Արաքսեան:
15) Գրիգոր Աբրահամեան.
16) Գէորգ Պ.-Սարգսեան.

Խմբի կառավարիչ (րէժիսօր) պ. Պետրոսեան: Բեմական կառավարիչ (սցէնարիուս) պ. Սարգարեան: Յուշարար պ. Կ. Մատինեան:

Յանձնաժողովը Կ. Պօլսի մի քանի յայտնի ոյժերի հետ բանակցութիւններ ունի:

Յանձնաժողովը սեզօնի ընթացքում տալու է 30—40 ներկայացում, իսկ ամսական 5—8 ներկայացում:

Նախապրոշված են հետևեալ պիէսաները.

„Վերաքննիչ“, „Էլի մէկ զոհ“, „Տարտիւֆ“, „Երկրորդ երիտասարդութիւն“, „Օր. Բերոյեանց„, „Անջէլլօ“, „Խելքից պատուհաս“, „Դարբնապետ“, „Նենգ ու սէր“, „Քանդված օջախ“, „Հրեուհի‘‘, ‚‚Երիտասարդական սխալներ‘‘, ‚‚Քոյր Թէրեզա‘‘, ‚‚Կամելազարդ տիկին‘‘, ‚‚Օրվան չարիք‘‘, „Մարիա Ստիւարտ‘‘, ‚‚Տիգրանուհի‘‘, ‚‚Սնանկութիւն‘‘, ‚‚Արշակ Բ‘‘, ‚‚Կատերին Հօվարդ‘‘, ‚‚Ամուսնութիւն‘‘, ‚‚Կախարդված պրինց‘‘, „Ռուզան“, „Կեանքի խնջոյքում“, „Էլլիդա“, „Գոյութեան կռիւ“, „Զաղացպան“ „Անսանձի սանձահարութիւնը“, ‚‚Ֆրու-Ֆրու‘‘, „Մօրի հուր“, „Աւազակներ“ և այլն:

Թարգմանվում են մի շարք նոր պիէսաներ: Ներկայացումները տեղի կունենան Թիֆլիսի քաղաքային Թատրօնում: Առաջին ներկայացումը կը լինի սեպտեմբերի 5-ին:

Տեղերի գինը դրամատիկան ներկայացումների բաժանորդագրութեան համար առանձին կը յայտարարվի:

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ խնդրում է ՀԻՒՐԱՆՈՑՆԵՐԻ, ՃԱՇԱՐԱՆՆԵՐԻ, ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐԻ և ԻՋԵՒԱՆԱՏԵՂԵՐԻ տէրերին շնորհ բերել առաջիններին այս տարվայ սեպտեմբերի 9-ին, իսկ վերջիններին սեպտեմբերի 10-ին, առաւօտեան 10 ժամին վարչութեան շինութեան մէջ իրանց միջից պատգամաւորներ ընտրելու 1892—1895 թւերի քառամեակի համար, համաձայն Նպարավաճառ հիմնարկութիւնների վերաբերեալ 22 և 56 յօդուածների: 3—3

Պատիւ ունեմ յայտնելու կովկասեան և Անդրկովկասեան պատւելի հասարակութեանը, որ եղբարք ԱԲԳԱՐԵԱՆՑՆԵՐՍ, կատարելով **ԿՈՄԻՍԻԱԿԱՆ** գործեր ՕԴԷՍԱՅՈՒՄ ընդունում ենք յանձնարարական պայմանով զանազան ապրանքներ վաճառելը: Նաև կատարում ենք՝ ապրանքներ գնելու, ծախելու և ուղարկելու պատուէրներ:

Պայմանների մասին դիմել. *ОДЕССА, Никитѣ Апкарову.* 3—5

ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՊՐՕՖԷՍԻՕՆԱԼ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՅԸ սեպտեմբերի 1-ից փոխադրվում է Շիօեվի տունը, Միջի-փողոցում, ուր և կընդունվեն աշակերտուհիները 12 տարեկան հասակից բարձր, տարրական դպրոցի դասընթացի գիտութեամբ: Ուսումը ձրի է: Մի և նոյն դպրոցում ՀԱՍԱԿԱՒՈՐՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ԿԱՆ ԳԼՕԳՈՎՍԿՈՒ ՄԵԹՕԴՈՎ ԵՒ ՇԷՖԵՐԻ ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՍԻՍՏԵՄՈՎ ՀԱՆԴԵՐՁՆԵՐԻ ԵՒ ՍՊԻՏԱԿԵՂԷՆԻ ԿԱՐ ՈՒ ՁԵՒԻ ԿՈՒՐՍԵՐ, և մի և նոյն ժամանակ ամեն տեսակ կանացի ձեռագործերի կուրսեր ամսական 2 րուբլի վճարով: 3—5

ԱՄԵՆԱԿԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ վաճառականական դասակարգին պատկանող իւրաքանչիւր անձի համար ու ՄԱՏՉԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ առևտրական հաշւարարութիւնը առանց ուսուցչի օգնութեանը ուսումնասիրելու համար:

Ս. ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆԻ

ՁԵՌՆԱՐԿ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀԱՇՒԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ

Տոկոսների լիակատար աղիւսակներով, 1-ից մինչև 10.000 րուբ. համար. 1%-ից մինչև 12%. վաճառվում է եղբարց Ծովիանովների բանկային գրասենեակում և հեղինակի մօտ. Тифлисъ, Нагорная ул., № 9. Օտարաքաղաքացիք դիմում են վերջին հասցէով՝ С. П. Мануэльянцу.

Գինն է 1 րուբլի: փօստի ծախս 21 կոպ. Գրավաճառներին զիջում կը լինի:

Ա. ՐԱԼԼԷ ԵՒ ԸՆԿ.

ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ

ՊԱԼԱՏԱԿԱՆ ՀԱՅԹԱՅԹՈՂՆԵՐ

ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՀՆԱՐԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա. ՐԱԼԼԷ և ԸՆԿ. ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ

ՄԱՀՄՈՒՐԻ ՊՈՒԴՐ

ԳԼԻՑԵՐԻՆԵԱՆ ԾԱՂԿԱՀԻՒԹ ՍԱՊՈՆ

ՁՈՒԻ ՍԱՊՕՆ

ՄԱՔՐՎԱԾ ԾԱՂԿԱՀԻՒԹ ՕԴԸԿՕԼՕՆ.

Ծախվում է ռուսաց կայսրութեան բոլոր քաղաքներում: ՊՐԷՅՍԿՈՒՐԱՆՏ ուղարկվում է ձրիապէս:

4—5 (10—25)

1892-ին յունվարից լոյս կը տեսնէ ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ պ. Մ. Բարխուդարեանի տպարանից.

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ.

Բաժանորդագինն է երկու հատորին միասին 2 րուբլի, իսկ իւրաքանչիւր հատորի գինն է 1 ր. 50 կ.:

Հրատարակիչ՝ Յովհաննէս ԲԱՐԽՈՒԴԱՐԵԱՆՑ.

3—5 (շ.)

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ ԵՒ ՊԱՆՍԻՕՆ ՕՐԲԵԼԵԱՆՑԻ

Նորին գերազանցութիւն կովկասեան ուսումնարանական շրջանի պ. Հոգաբարձուի կարգադրութեամբ 1890 թւի դեկտեմբերի 5-ից ես ստացել եմ իրաւունք նաև պանսիօն ունենալու: Պանսիօնում աշակերտները պատրաստվում են պետական բոլոր ուսումնարանների համար: Աշակերտներն ընդունվում են թօշակաւորներ, կիսաթօշակաւորներ և երթևեկներ ձեռնտու պայմաններով: Պանսիօնը գտնվում է Բէհբութեան փողոցի վրա, № 17: 4—4

ПАРФЮМЕРІЯ
ВИКТОРІЯ — РЕГИНА.
мыло олео-вазелиновое
РОЯЛЬ — КОНГО.
духи высшаго достоинства
ИКСКОРОНАКСЪ И ВІОЛЕТЪ.
О-ДЕ-КОЛОНЪ РОЯЛЬ
О-ДЕ-КОЛОНЪ ЦВѢТОЧНЫЙ
РАЗНЫХЪ — ЗАПАХОВЪ.
Въ Высочайше утвержденномъ Кавказскомъ Товариществѣ торговли аптекарскими товарами въ Тифлисѣ и Баку.

ՊԱՐՖԻՒՄԷՐԻ
ՎԻԿՏՕՐԻԱ-ՌԷԳԻՆԱ
Օլէօ-վազելինեան սապօն
ՌՕՅԱԼ-ԿՕՆԳՕ
ամենաբարձր տեսակի
ՌՕՅԱԼ ԵՒ ՎԻՕԼԷՏ
անուշահոտութիւններ
ԻՔՍԿՕՐՕՆԱԿՍ ԵՒ ՌՕՅԱԼ
ՕԴԸԿՕԼՕՆ ՌՕՅԱԼ
Օդըկօլօն ծաղկահիւթ
ԶԱՆԱԶԱՆ ՀՈՏԵՐԻ
Դեղագործական ապրանքների վաճառման Բարձրագոյն հաստատված կովկասեան ընկերութեան մէջ Թիֆլիսում և Բագւում.
12—50 (5)

Լոյս տեսաւ

ՏԻԿԻՆ ԷԴԳՐԷՆ-ԼԷՖԼԷՐԻ

„ՄՐՑՈՒՄՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ“

Թարգմ. Ս. Հախումեան:

Գինը 40 կոպ.

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցովի արձանի հանդէպ)

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—10—11 ժ. վիրաբուժութեան (և ատամնացաւի) սիֆիլիսի և աչքացաւ
ՐՈՒԴԿՕՎՍԿԻ—10—11 ժ. ներքին, երեխայոց և կանանց ց.
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆՑ—$11^1/_2$—12 ժ. կանանց և երեխայոց ց.
ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—12—1 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի ց.
ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—$12^1/_2$—1 ժ. ներքին և երեխայոց ց.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

ԳԱԴՕՄՍԿԻ—5—$6^1/_2$ ժ. կաշուի ցաւերի, սիֆիլիսի և վիրաբուժութեան.
ՓՈՒՂԻՆԵԱՆ—5—6 ժ. ներքին, երեխայոց և ջղային ց. (էլեկտրոտերապիա),
ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—6—7 ժ.
Վճար—50 կ.: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) համար առանձին:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ բժշկապետ Նաւասարդեան

Գլխաւոր պահեստը գտնվում է Թիֆլիսում և Բագւում Բարձրագոյն հաստատված դեղատան ապրանքների վաճառման կովկասեան ընկերութեան մօտ:

37—50 (·2)

„ՄԻՇՈՒՆԱՑ“

ՄԿՆԵՐ ԿՈՏՈՐԵԼՈՒ ՐԻՍ ԳՈՒՏՄԱՆԻ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

գլխաւոր պահեստը գտնվում է Թիֆլիսում և Բագւում, Բարձրագոյն հաստատված դեղատան ապրաքների վաճառման կովկասեան ընկերութեան մօտ: 43—50 (5)